

Hannu Väisänen

Ohukaisia

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

Tekijä kiittää Otavan Kirjasäätiötä ja Taiteen edistämiskeskusta tuesta.

Sitaatit

s. 73: Meksikolainen kansanlaulu *La Bamba*.

s. 155: Lainauksen on tekijä vapaasti suomentanut Aleksandr Preisin ja Dmitri Šostakovitšin kirjoittamasta libretosta Šostakovitšin oopperaan *Mtsenskin kihlakunnan lady Macbeth*.

© Hannu Väisänen ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-53144-9

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2026

Sana *ohukaiset* tuli minulle tutuksi ennen sanoja *armonpulla* ja *öylätti*. Meillä oli kotonamme kasarmilla usein niin kutsuttuja kotisisaria. Niin usein, että tuntui kuin lauma kotisisaria olisi suorastaan jonottanut kasarminharmaan ovemme edessä. Kenties heitä oli lopulta vain viisi, yksi äidin kuoleman jälkeen ja yksi jokaisen äiti-puolen lähdön jälkeen.

Jokainen heistä oli uskomaton ja ansaitsi oman elämäkertansa. Jokaisella oli tolkuttomasti pisamia käsivarsissa ja poskissa. Ja ohutta nukkaa poskien ja ohimoiden välisellä alueella. Vihervalkea ruudullinen asu, mikä pakotti ajattelemaan, että onni asuu vain ruuduissa. Kaulanapin kohdalla oli jokaisella kotisisarella hieman pullottava vihreä risti, johon oli aika ajoin pakko tarttua saadakseen tietää, oliko risti emalia vai aito turkoosi.

Kenelläkään kotisisarista ei ollut poikaystävää. He eivät istuneet puistonpenkeillä solttujen kopeloitavina. Eivät nostelleet mekkoaan, kun iltalomalainen saapui. Heidän poikaystävänsä oli taivaassa. Silti tai juuri sen vuoksi kaikki kotisisaret osasivat tehdä taivaallisia ohukaisia. Juuri ohukaisia. Ei räiskäleitä, eikä lättyjä. Sellaisia tekevät lihavat, viiksekkäät ja ilkeät kotirouvat, eivätkä koskaan kuole. Meidän kotisisaremmen valmistivat vain ohukaisia.

Keittiöstä, jonne meitä oli kielletty menemästä *ennen kuin KAIKKI olisi valmista*, kuului kotisisaren laulama *Onpa taivaassa tarjona lapsillekin*. Me kuuntelimme. Vieläkö tulee monta säikeistöä? Seisoimme etukenossa, valmiina, lähtökuopissa.

Kun sitten istuimme talousvihreällä pirttipenkillämme ja odotimme ohukaisiamme, joka kerta meidät valtasi ällistys. Taivaanohuet ohukaiset osasivat lentää. Ne lensivät hienosti kaartuen kotisisaren pannulta ja laskeutuivat erityisen tyyneästi odottavan lapsen lautaselle. Ennen syömistä meistä jokainen nosti vielä ohukaisen ilmaan, kuka käsin kuka haarukalla. Me halusimme nähdä, miten ohuita ne olivat.

Tietysti niiden läpi näki. Kun myöhemmin sain tietää, että hylkeen suolesta voi tehdä melkein läpinäkyvän

ikkunan, läpinäkyvyyden teema asettui päässäni kohdalleen. Tietysti kotisisaren ohukaiset säilyttivät pyöreytensä myös ilmaan kohotettuina. Tuntui kuin olisi pidellyt käsissään katedraalin ruusuikkunaa. Kenties meidän oli myös testattava, kuinka kauan ilmassa pidelty lämmin ohukainen pysyy ehjänä.

Ja niin kuin Kaanaan ihme, nuo ohukaiset eivät koskaan loppuneet. Ne lisääntyivät sitä mukaa kun niitä söi. Lapsuus loppui, ohukaiset eivät.

Minä en koskaan oppinut tekemään taivaallisen ohuita ohukaisia. Kenties se taito ei kuulunut minulle. Minulla ei ollut nukkaista poskea, ei pisamia eikä ristiä ylimmän napin paikalla. Kun minusta tuli verovelvollinen, minä suorastaan aloin vierastaa ohukaisia. Kun niitä on tuotu eteeni kaikenlaisten lisukkeiden kera, olen jopa alkanut itkeä.

Kerran minulle tuotiin valtavan isoja ohukaisia Quimperlén kaupungissa, Bretagnessa. Niitä oli valmistamassa lauma tärkättyihin pitsimyssyihin sonnustautuneita, vanhoja rouvia. Nähdessäni myllynkiviä suuremmat ohukaiset lautasellani minun oli pakko nostaa yksi sellainen ilmaan kaksin käsin, nähdäkseni oliko se läpinäkyvä. Ohukainen repesi ja putosi. Ei ollenkaan kevyesti, äänettömästi kuin pitsi, vaan raskaasti, kumisten kuin suuri rautainen kello.

Rakkaudesta, suudelmista, sokerilla sirotetuista munkkeista on kerrottava seuraavaa:

He olivat luvanneet suudella toisiansa sata kertaa. He suutelivat toisiaan noin kolmetuhatta kuusisataa viisikymmentä kertaa ennen kuin katosivat. Mitä tapahtui sitä ennen?

He olivat löytäneet toisensa markkinoilla. He molemmat, maailmaan kyllästyneet, inhosivat markkinoita, mutta silkasta uteliaisuudesta olivat kuljettaneet itsensä katsomaan tuota ilmiötä, josta niin kohkattiin. He kauhistelivat miten ihmiset, toisilleen tuntemattomat, istuivat kylmille tuoleille juomaan kauhean laihaa lorokahvia ja syömään munkkeja. Ainoastaan siitä syystä, että ajatus viehätti. Että siinä oli jotain perinteistä. Että siinä hiukan taisteltiin valtavirtaa ja Starbucksia vastaan.

Siirtäkäämme etusormella viisareita taaksepäin. Tuossa he ovat. Noin kaksisataa metriä erottaa heidät vielä toisistaan. Toinen on silakkakauppiaitten kojun luona. Toinen väänтелеe käsissään rannerengasta, jota ei koskaan tulisi ostamaan. Komentaa itseään käyttäytymään. Aivan kohta toinen nuuskii kättään vakuuttaakseen itselleen, että silakan haju ei ole tarttunut. Toinen repii irti ranteestaan korua.

He olisivat jo menossa pois, kumpikin omaan suuntaansa, kumpikin omien kuukausitilaustensa pariin. Mutta he molemmat huomaavat miten joku poika, kiharapäinen, vierasmaalainen yrittää varastaa sokerimunkkeja torikahvilasta. Juuri keittoöljystä nostetut munkit ovat valuttumassa paperilla ja höyryävät.

Pojalla on reppu, jossa on jo kaikenlaista törkyä. Hän on erityisen taitava näpistelyssä. Huijatakseen kunnolla käheä-ääninen poika anoo lupaa laulaa toriväelle. Hän laulaa kuuluisan *Alla sun parvekkes* -laulun. Samalla kun kiittää aplodeista hän toisella kädellään sulloo kymmenen tai enemmänkin munkkeja reppuunsa. Kahvilanpitäjä, joka on innostunut torikahvilansa yllättävästä ohjelma- numerosta, ei huomaa vilppiä.

Mutta nuo kohta mielettömästi rakastuvat huomaavat.

He ryntäävät molemmat tapahtumapaikalle omista suunnistaan. Tarttuvat vintiöön molemmista korvista, molemmista hihoista, repivät kaksikäsisesti pojan repun auki, paiskovat munkit takaisin torikahvilan tiskille. Kahvilanpitäjä katsoo tapahtumaa ällistyneenä. Ja yrittää laskea, siihen kuitenkaan kykenemättä, montako litistynyttä munkkia pojan repusta ilmestyy.

Poika itkee, pärskyy, yskii, puhuu vieraita kieliä ja yrittää irrottautua tuntemattomista käsistä. Mutta ei pääse irti. Koska rakkaus on tarttunut noihin poikaa piteleviin käsiin. Lukinnut ne. Rakastuneet katsovat toisiaan. Räpyttävät silmiään. Hymyilevät. Kaikki kyynisyys on tipotiesään. Ovat täysin unohtaneet, että heidän välissään, heidän käsissään on varas, jonka tulevaisuus on musta. Poika sätkii kuin hauki katiskassa, mutta näillä kahdella on vain toisensa.

Sen sijaan että poika vietäisiin poliisiasemalle ja sieltä tutkintavankilaan tai nuorisoriikollisten laitokseen, hänet päästetään irti. Niin todellakin, lasketaan irti. Vieköön vaikka sata munkkia. Kaikki, koko toriväki on unohtunut seuraamaan miten kaksi onnellista, tässä, heidän edessään lupaa toisilleen aivan kaiken. Tuossa on tunnetta! Nyt he jo suutelevat! Tuota he eivät tule unohtamaan. Voi, miten

vaivaista oli meidän tapaamisemme niissä ja niissä hipoissa verrattuna tuohon kohtaukseen!

Kun poika on jo ajat sitten kadonnut horisontin pakopisteeseen, kun torikauppias on opettanut rakastuneet puhumaan ja tavallaan esitellyt heidät toisilleen, heidät tietysti istutetaan torikauppiiaan parhaan pöydän vaha-kankaan ääreen. Heille tarjoillaan pahvimukeissa tämän maanosan kurjinta meripihkan väristä kahvia ja sitä höys-tämään kaksi sokerimunkkia, joissa sokeri on tärkeämpää kuin puoliraaka munkkitaikina. Nämä kaksi, torielämää ja sokerimunkkeja ikuisesti inhoavat olennot ottavat kai-ken vastaan niin kuin se tulisi suoraan enkelin kourasta.

Äsken aplodeerattiin varkaalle. Nyt aplodeerataan pie-nelle eleelle, kun rakastuneet siivoavat toistensa suupielet ylimääräisistä sokerimurusista, jotka eivät mahtuneet suuhun.

Asemalla otettiin äskettäin kiinni tavallisen harmaa, keski-ikäinen mies. Ohut, maantiehiekan värinen tukka, siististi jakauksella. Muotonsa menettänyt reppu, teryleenihousut joissa ikiprässit, harmaa pusakka, niin mitätön harmaa että ei jää mieleen, toisin sanoen hahmo, jota silminnäköijän, hyvämuistisenkin, olisi erityisen vaikea tarvittaessa kuvailla. Valmiiksi mankeloitu mies. Mahtuu pienempäänkin lipastoon. Kun ei tiedetty mitkä olivat hänen todelliset aikeensa, kaikenlaisen ilkevyyden välttämiseksi mies kuljetettiin aseman poliisilaitokselle peräti neljän komean poliisin saattelemana.

Poliisiasemalla hänet vietiin asiallisella tyyllillä sisustettuun ylikonstaapelin huoneeseen. Ylikonstaapeli, solakka, ikäänsä nähden varsin miellyttävän näköinen hänkin, punttisalin vakituinen vieras, istahti työpöytänsä kulmalle,

pani käsivartensa puuskaan, heilutti toista jalkaansa niin kuin ylikonstaapelit nykyään tekevät televisiosarjoissa ja alkoi kuulustella kiinni otettua.

Harmaalta mieheltä kysyttiin, miksi hän oli ollut kyyryssä roskakorien takana. Mitä hän siellä piilotteli tai mitä sopimatonta valmisteli? Harmaa, huomaamaton mies kertoi vain viritelleensä siellä melodikaansa. Ylikonstaapeli vaati saada tietää mikä on melodika. Hänelle kerrottiin, että se on huuliharpun tapainen suuharmonikka. Sellaiset olivat hyvin suosittuja ennen syntetisaattoreita. Kuulusteltava kaivoi varovasti suuharmonikan repustaan. Monivärinen melodika sai kaikki huoneessa olleet säpsähtämään. Pelättiin että se oli jonkinlainen räjähdde. Neljä komeaa poliisia suorastaan heittäytyi harmaan miehen ja suuharmonikan päälle. Se vietiin hänen käsistään. Sen jälkeen instrumenttia pyöriteltiin kädestä toiseen, ihmeteltiin sen muotoa, oliko se todellakin instrumentti vai oliko se ase. Melodikan koskettimia ei kukaan uskaltanut painella. Ylikonstaapeli vaati, että se olisi heti vietävä läpi-valaisuun naapurihuoneeseen. Skannauksen tulos tuotiin ylikonstaapelin nähtäväksi. Mitään aseeseen viittaavaa ei suuharmonikasta ollut löytynyt. Se oli kauttaaltaan muovia, eikä enää aivan viimeisintä muovia. Ylikonstaapeli ei

kuitenkaan ollut täysin vakuuttunut ja halusi tietää lisää sekä miehestä että tuosta soittimesta. Varsinkin kun päätteli sen liittyvän lapsiin, lasten huijaukseen, lasten hyväksikäyttöön. Hän päätti kuitenkin kiertää kysymyksen lapsiin sekaantumisesta ja tiedusteli, oliko huomaamaton mies yksinäinen. Ajatteli että mies puhuisi ohi suunsa. Hie-man mongerrettuaan ja kierreltyään huomaamaton mies tunnusti olevansa aika yksinäinen, kuitenkin normaaliin tapaan, ei mitenkään ylettömästi. Sitten ylikonstaapeli, istuen edelleen samassa nuorekkaassa asennossaan, kysyi, oliko melodikan soittaja hakenut itselleen seuraa. Naisista tai peräti... lapsista. Mies ilmoitti pitävänsä naisista ja lapsistakin hän piti, mutta ei suoranaisesti hakeutunut heidän seuraansa. Hän pelkäsi jonkin verran molempia. Pelkäsi että häntä pilkataan tuon instrumentin vuoksi. Moni pitää melodikaa, kertoi huomaamaton mies, naurettavana eikä melodikan soittajia kelpuuteta nykyaikaisiin iltamiin. Mutta se johtuu siitä, että instrumenttia ei tunneta, kertoi huomaamaton mies, joka nyt oli saanut äänensä ja varatalonsa ojennukseen. Hän yritti valaa itseensä varmuutta.

Jonka varmuuden hän kuitenkin menetti, kun ylikonstaapeli vaati häntä riisumaan mitättömän harmaan pusakkansa. Huomaamaton mies seisoi kohta paitasillaan yli-

konstaapelin edessä. Paita oli tehty kukikkaasta kankaasta ja tuo virkeä, odottamattoman värikäs paita muuten niin harmaan olennon päällä, asialliseen tyyliin sisustetussa kuulusteluhuoneessa, herätti poliiseissa epäilyksiä. Pitäisikö mies riisua kokonaan, jotta nähtäisiin hänen ovelimmat aikeensa? Hämmästeltyään hetkisen värikästä paitaa ylikonstaapeli kysyi, oliko mies kenties menossa esiintymään jonnekin. Mies tunnusti oitis, että jonkinlainen esitys oli käynyt hänen mielessään.

Nyt kaikki poliisit, komeat ja vähemmän komeat tivasivat kiinni otetulta, mitä esitystä hän oikein hautoi mielessään. Oliko esitys julkinen. Oliko sille hankittu lupa? Mistä me edes tiedämme, osatteko soittaa tuota muodista mennyttä, räikeää soitinta! Tämän kuultuaan mitättömän harmaa mies pyysi saada melodikan käteensä. Saatuaan takaisin soittimensa hän nuolaisi moneen kertaan huuliansa ja oli valmis panemaan soittimen suuhunsa. Silloin ylikonstaapeli hätkähti, hänen hallittu rentoutensa katosi, hänen siilitukkansa lakosi, hän hypähti pois pöydältään, tuli aivan mitättömän harmaan miehen eteen ja tarkasteli tämän suuta. Hän työnsi omin käsin melodikan syrjään nähdäkseen suun paremmin. Huomaamattomalla pikkumiehellä oli huulihalkio. Ylikonstaapeli huomautti siitä.

Hän piti havaintoaan merkittävänä. Hän tiedusteli, oliko huulihalkio synnynnäinen vai jossakin nujakassa hankittu. Ja sai tietää sen olevan synnynnäinen. Se oli leikattu mutta leikkaus ei ollut täysin onnistunut, kertoi loputtoman harmaa mies. Ei ole täysin onnistunut, vahvasti ylikonstaapeli.

Ylikonstaapeli peruutti pari askelta taaksepäin nähdäkseen melodikan soittajan koko hahmon. Tuhat ajatusta pyöri hänen päässään. Miten paljon myötätuntoa, joka on oikeastaan uteliaisuutta, tuollainen huulihalkiainen olento voi kerätä vain panemalla suuharmonikan huuliensa väliin, osasi sitten soittaa tai ei. Hänen ympärilleen kerääntyy ihmisiä. Järjestys on poissa. Ja sitten kuitenkin kysyi mitä olematon mies oli ajatellut esittää. Ja ennen kaikkea missä.

Nyt huomaamaton mies sai puhtia. Häntä ei enää pidetty tavallisena rikollisena. Hän kertoi innostuneesti ajatelleensa järjestää *flash mobin* jota säestäisi hänen soittamansa *Oblivion*. Nämä sanat saivat poliisit etsimään selityksiä toistensa katseista ja vaihtamaan hermostuneesti paikkojaan. *Flash mob* ja huulihalkion soittama *Oblivion* olivat tuntemattomia käsitteitä poliiseille. Harmaa mies kertoi, että *flash mob* oli eräänlainen kollektiivinen improvisaatio. Sellaista kutsutaan myös *äkkiryhmäksi*.

Ylikonstaapeli sanoi, että ei ollenkaan pidä sanasta *äkki-ryhmä*. Siinä on kaikki hallitsemattoman tapahtuman piirteet. Mies kuitenkin sai jatkaa kuvaustaan: ihmisiä kertyy julkiselle paikalle ja tekee yhdessä jotain odottamatonta. Ylikonstaapeli ilmoitti, että ei pitänyt mistään odottamattomasta. Tapahtuman jälkeen, jatkoi huomaamaton mies, osallistujat hajaantuvat aivan kuin mitään ei olisi ollutkaan. Osallistujat tulevat paikan päälle nähtyään tapahtumasta ilmoituksen internetissä, sovitaan aika ja tehtävä. Tässä tapauksessa se olisi rautatieasema, Astor Piazzollan kappale *Oblivion* hänen soittamanaan, äkki-ryhmään osallistujat olisivat pukeutuneet argentiinalaisittain ja rautatieasema vaikuttaisi hetken Buenos Airesin tangosalilta.

Ennen kuin poliisit ennättivät keskeyttää pikkumiehen touhukkaan selostuksen, hän ehti kertoa, että hänen melodikassaan oli peräti neljä oktaavia, että hänellä tietysti oli hallussaan myös kaiutin, kaksikin jotta melodikan soitto todella kuuluisi suuressa asemahallissa. Huomaamaton mies yritti kiihkeästi kuvailla miten asemahalliin vähitellen ilmestyisi, kuin eksoottisista kukista pudonneina, hyvin notkeata väkeä. Kuvitelkaa, hän sanoi sulkien silmänsä, millainen määrä värikkäisiin asuihin laittautu-

neita tanssijoita, kaikenlaisia tangontaitajia, tanssikoulujen lippalakkeja! Hienoja, ihka uusia nahkatakkeja, vuokrat-
tuja frakkeja, rönsyviä hameita, punaisia paitoja, mus-
tia kravatteja, korkokenkiä. Ja millainen määrä hauskoja
irtoviiksiiä, keikkuvia peruukkeja, melko varmasti myös
sombbreroita ja käärmeennahkasaapikkaita. Onko sellaista
nähty! Sellaisestahan tulee... no ainakin hyvälle tuulelle.
Ajatelkaa hämmästynttä asemaväkeä veteline verkko-
kassineen. Tuollainen *flash mob*... sehän on kuin happea
saisi.

Järkyttyneet poliisit – olihan tässä suunnitteilla jotakin
mikä liittyi heidän toimenkuvaansa – kysyivät millä tavoin
huulihalkio liittyi tuohon suunnitelmaan, tuohon äkki-
ryhmään. Liittyikö siihen jotakin yhteiskunnallista? Har-
maa mies vastasi heti kieltävästi. Mitään ei rikottaisi. *Obli-
vion* kestää soitettuna ja myös tanssittuna korkeintaan viisi
minuuttia. Sen loputtua äkkiryhmään osallistuneet pois-
tuisivat äänettömästi kukin omaan suuntaansa.

Pyöriteltyään hetken aivojaan huomaamattoman mie-
hen edessä ylikonstaapeli mietti oman elämänsä kohokoh-
tia. Tuossa huulihalkioinen melodikan soittaja oli järjestä-
mässä sellaista itselleen, ollakseen hetkisen tapahtumien
polttopisteessä. Jonkinlainen kateus valtasi hänen mielensä.

En minäkään halua jäädä tuhkapussiksi, hän sanoi mielessään. Olen palanut halusta tehdä jotakin... erityistä...

Ja samaan aikaan mietti, pitäisikö hänen pidättää äkkiryhmän agitaattori vai laskea menemään. Melodika olisi tietysti takavarikoitava. Ja ne kovaääniset. Kielletty kulkemasta rautatieasemalla, jos ei ollut menossa junaan. Levottomaksi tulee vähemmästäkin, ajatteli ylikonstaapeli. Hän ei tarkoittanut itseään vaan suurta yleisöä, niitä, jotka mitään arvaamatta kulkevat asemahallien läpi kasseineen – jotka eivät todellakaan ole verkkokasseja vaan moderneja muovikasseja – kiiruhtavat esikaupunkijuniin ja sitten tulee tuollainen *flash mob!* Ja huulihalkio. Ja melodika. Ja salaiset tarpeet. Kenties tuollainen huulihalkiomies jopa onnistuu sytyttämään roihun, jota virkavalta joutuu sitten sammuttamaan. Tässä ei ole tolkkua. Melodika jää tänne. Näin tuumi ylikonstaapeli ja katsoi suuharmonikkaa toimistopöydällään. Kaikkine räikeine väreineen, bakteereineen se oli liikaa. Hän ei voinut olla huomaamatta, miten kauan sitten valmistetun melodikan suuosa oli pureskeltu melkein muodottomaksi. Mutta minne minä panen tuon soittajan, mietti poliisipäällikkö, vaikka samalla yritti näyttää mieheltä, joka ei mieti.

Ylikonstaapeli oli jysähtänyt paikalleen. Hän tiesi, että tulisi istumaan siinä pitkään pystymättä tekemään päätöksiä. Ylikonstaapeli katsoi tulevaisuuteensa. Tulevaisuuden kuvassa vilahteli vanheneva, vapiseva mies, entinen ylikonstaapeli, jolla oli suuri vatsa ja suuharmonikka, jota yritti piilotella.

Illalla, otettuaan kauniin vaimonsa kauniin nännin huuliensa väliin ja nautittuaan hetkisen kaikilla aisteillaan vuoteen anneista, ylikonstaapeli havahtui ja parkaisi. Hän mietti tahtomattaan miten huulihalkioinen ottaisi huulilleen, ei melodikaa vaan naisen nännin. Ja millaisia olisivat tuon miehen suudelmat? Entä jos huulihalkio repeää uudelleen? Miten hän sitten tarttuu naisen rintoihin? Piteleekö nänniä huuliensa välissä niin kuin suuharmonikan suuosaa? Pitävätkö naiset ylipäättään sellaisesta suusta? Tuo ajatusten kimara, nuo kauheat kysymykset pitivät ylikonstaapelin hereillä aina aamuun asti. Ilman yön lepoa hän nousi ylös ja täysin mekaanisesti, mitään ajattelematta, haki vaimonsa kaapista Alka-Seltzeriä, joka kohta miellyttävästi kuohahteli hänen lasissaan ja sitten hänen suussaan.

